

Ҳасани МУРОДИЁН, Хоналӣ ҚУРБОНЗОДА

ИФТИХОРИ ВАТАНДОРӢ

3-4

Ҳасани МУРОДИЁН, Хоналӣ ҚУРБОНЗОДА

ИФТИХОРИ ВАТАНДОРӢ

Китоби дарсӣ барои синфҳои 3-4

Мушовараи Вазорати маорифи
Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷоп тавсия кардааст

Душанбе - 2007

СИНФИ 3

Дарсҳои 1-5.

ТОҶИКИСТОН — ВАТАНИ МО

Дарси 1.

ВАТАНАМ—ИФТИХОРАМ

Ту зинда бош, Ватан—хонаи умеди халқ,
Ки бе ту нест дилу қони шодмон ҳаргиз.
Даме, ки мешумурам пурбаҳо суханҳоро,
Баландтар зи Ватан нест дар забон ҳаргиз.
Чӣ медиҳӣ ба Ватан?

Ҳар касе, ки пурсидам,

Ҷавоб дод:

«Надорам дарег қон ҳаргиз».

М. Турсунзода

Ватан кишвару сарзаминест, ки бо масоҳату табиату сарватҳои табиӣ, аҳли бош, сохти иҷтимоӣ, махсусияти забону тамаддун, тарзи тафаккуру рӯҳу равон ва авзоъ, психология, маишат ва маънавиёту ахлоқаш таърихан ба ин ё он халқ мутааллиқ аст.

Дар луғатҳо Ватанро чун қойи бош ва қойи истиқомат, қойе, ки шахс таваллуд шуда, нашъунамо ёфтааст ва мақому маскан дорад, маънидод кардаанд. Ҳамзабонони мо гоҳо ба қойи калимаи «Ватан» «Меҳан»-ро низ истифода мебаранд.

Ҳар яки мо бояд Ватани азизи хешро дӯст дорем, муҳаббат ва садоқати бепоён ба Ватан, тафохур аз гузаштаи пурифтихор дошта бошем, арзишҳои миллӣ ва дастовардҳои Истиқлолиятро ҳифз

намоем, дар бунёди ҷомеаи шаҳрвандӣ ва давлати миллӣ саҳмгузор бошем.

Муҳаббат ба Ватан, обу хок, ҳар гилу гиёҳи он дар ашъори адибони гузаштаву имрӯзаи мо он қадар васф шудаанд, ки беҳаду беҳамтост. Адибони пешин Ватанро хурд (кӯчак) ва бузург номидаанд. Ватани умумии мо Тоҷикистон аст, вале Ватани хурд асосан маънии зодгоҳ, маҳалли зист ва мавзеи камолоти инсонро дорад.

Мақсади шамъ сайри хештан аст,
Ҳар кучо чашм во шавад, Ватан аст.

Мирзо Бедил

Лоҳутии ширинсухан Ватанро ягона меҳрубони хеш медонад:

Ватан, Ватан!
Ватан, Ватан!

Дар ин ҷаҳон ягона меҳрубони ман туй,
Чӣ ҷойи ин сухан, ки худ ҷаҳони ман туй!
Ҷавон шуда аз ишқи ту вучуди ман,
Бувад пур зи номи ту суруди ман, суруди ман,
Нури ман, зӯри ман, завқи ман, ҷони ман туй!

Бачаҳои азиз, воқеан шумоён ҳуқуқи комил доред, ки бо Ватани ҷоноҷон — Тоҷикистони азиз, бо миллати мутамаддини тоҷик, бо забони фасеҳи тоҷикӣ, бо таърихи бойи аҷдодонамон ифтихор намоед. Ҳифзи дастовардҳои истиқлолият, тамомияти арзӣ ва амнияти ягонагии Тоҷикистон бояд мақсаду мароми зиндагӣ ва ормонҳои волои шумо бошад.

Боз ҳам аз он сарфароз бошем, ки зодаи Ҷумҳурии Тоҷикистон — давлати соҳибхитӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона ҳастем. Таҳти ҳимоя ва ғамхории махсуси давлатем. Ба меҳнат,

манзил, таҳсил, истироҳат, кафолати таъмини иҷтимоӣ ва ҳифзи саломатӣ ҳуқуқ дорем. Ҷавобан ба ин ҳифзи Ватан, ҳифзи табиат ва дастовардҳои Истиқлолият вазифаи муқаддаси ҳар яки мост.

Лугат:

кӯчак-хурд,
кабир-калон, бузург,
тамаддун-маданият, фарҳанг
маскан-ҷой, маҳал.

Савол ва супоришҳо:

1. Ватан чист?
2. Кадом муродифи калимаи «Ватан»-ро медонед?
3. Ватани хурд ва бузург чӣ маънӣ доранд?
4. Ватани хурд чист?
5. Адибони гузашта Ватан гуфта, чиро дар назар доштанд?
6. Аз лугат калимаи «Ватан»-ро ёфта, шарҳ диҳед.
7. Шумо чун ватандор дар Тоҷикистон дорои кадом ҳуқуқҳоед?
8. Вазифаи ҳар як ватандор—шаҳрванди Тоҷикистонро дар чӣ мебинед?

Дарси 2

ВАТАН-МОДАР

Ватан! Чӣ гуна калимаи гуворост, содда, дилнишин ва равон. Ҷаҳон-ҷаҳон маъно нухуфтааст дар он. Ватан болу пари инсон, сарфарозиву сарбаландии инсон, бахту иқбол, орзу ва умеди инсон. Ватан лаби хандон, дидаи гирён, қуввати ҷон, имону вичдони инсон аст.

Ватан ва модар ҳаммаъно ва ҳамрадифанд. Он тавр ки инсон як модар дорад, ҳамин тавр як Ватан дорад. Беҳуда баъзан ин ду калимаро дар паҳлуи якдигар наменависанд: Ватан-Модар ва ё Модар-Ватан. Ба қадри модар расидан маънои онро дорад, ки ба

қадри Ватан бирасем. Ва агар модарро хор нигоҳ дорем, чунин маъно дорад, ки Ватанро хор дорем. Ватан он ҷост, ки хуни ноғ мерезад, яъне таваллуд мешавӣ, нашъунамо меёбӣ. Ватан он ҷост, ки бо ҳамроҳи халқу миллат ва дар ҳалқаи онҳо ба камол мерасӣ, ҳунар меомӯзӣ ва дар пайи озодӣ ва ободии он мекӯшӣ. Ватан мамлакат ё сарзамини васеест, ки зодгоҳи туро ҳам фаро мегирад. Оғӯши Ватан мисли оғӯши модар аст. Дар он деҳаҳо, ноҳияҳо ва шаҳрҳои зиёд меғунҷанд. Аз ин оғӯши гарм ҳеҷ чиз берун намемонад, на сангаш, на кӯҳаш, на чашмасоронаш, на дарёҳои хурӯшонаш ва на боғу роғаш.

Як маънои Ватан моликият аст, яъне тамоми ин хок, ин сарзамин, аз хонаи муқаррариамон то сарҳадҳои дурамон моли мо, моликияти мо мебошанд. Ба ибораи дигар мулк аз мову мо аз мулкем.

Қариб дар байни ҳамаи халқҳо саволе паҳн шудааст: Аз чӣ сар мешавад Ватан? Ҷавобҳо гуногунанд. Ман ҷуръат мекунам ва посух меғӯям, ки Ватан оғоз мешавад:

- аз аллаи модарон;
- аз афсонаи момодоя;
- аз расмҳои «Алифбо»;
- аз панду насиҳатҳои бобо;
- аз талашҳои Айнию Лоҳутию Турсунзода;
- аз ҷонбозиҳои фарзандони содиқ;
- аз ашъори фалсафии Лоиқ.

Ватан яктост, ҳамчуноне ки Модар яктост, Моҳу Хуршеду Замину Замон яктост. Агар касро муяссар гардад, ки дар Ватанаш таваллуд шаваду бизияду бимирад, ифтихорест бузург.

(М.Лутфуллоев)

Луғат:

ҳамрадиқ-ҳаммаъно, баробар, монанд,
хуршед-оғтоб,
посух - ҷавоб.

Савол ва супориш:

1. Ватан аз нигоҳи устод Лутфуллоев чӣ гуна маънидод ва васф шудааст?
2. Ягонагии калимаҳои Ватан ва Модарро дар чӣ мебинед?
3. Ватан кучост?
4. Ватанро ба маънии «моликият» шарҳ диҳед.
5. Ватан аз кучо оғоз меёбад?
6. Аз матн калимаҳоро ёбед, ки ҳаммаъно калимаи «Ватан» мебошанд.
7. Дар матн ибораи «модарро хор нигоҳ доштан» ба кадом маънӣ омадааст?
8. Мисли Модар ва Ватан боз чиҳо яктоанд?
9. Оё барои Шумо дар Ватан зистан ифтихор ҳаст ё не?
10. Синонимҳои калимаи «хуршед»-ро нависед. Оид ба зодгоҳатон ҳикоячае нависед.

Дарси 3**МУҲОФИЗОНИ ФАРДОИ ВАТАН**

Бачаҳои азиз, дар моддаи 43-юми Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон чунин навишта шудааст:

«Ҳифзи Ватан, ҳимояи манфиатҳои давлат, таҳкими истиқлолият, амният ва иқтисоди муқаддаси шаҳрванд аст». Бинобар ин ҳимояи марзу буми Тоҷикистон қарзи ҷони ҳар як ватандор аст. Шумо бояд муҳофизати Ватани азизро аз қаҳрамонҳои дostonҳои асотирӣ ва воқеӣ, аз Рустам, Сиёвуш, Томирис, Заррина, Спитамен, Деваштич, Абӯмуслим, Муқаннаъ, Исмоили Сомонӣ, Темурмалик, Восеъ, аз Саидқул Турдиев, Неъмат Қаробоев, Ҳодӣ Кенҷаев,

Ҳайдар Қосимов биёмӯзед, зеро аз ҳимояи хоки муқаддас—Ватан волотар чизе нест.

Вақте ки паҳлавони асотирӣ Зарир дар ҷанги зидди Арҷосп хоинона кушта мешавад, писари ҳафтсолаи ӯ Баствар ба майдон меравад ва қасди падар мегирад ва пирӯзӣ ба даст меорад.

Яъне гузаштагони мо то маҳв кардани душман авлод ба авлод муборизаро давом медоданд, то ин ки зафарёб гарданд.

Бачаҳои меҳрубон, шумоён, ки муҳофизони фардои Ватанед, бояд ҳимояи Ватанро қарзи шаҳрвандии худ бидонед. Ба хизмати сарбозӣ рафтан, барои ҳифзи Ватан-Модар камар бастан бояд орзуи ҳар як ҷавонписар бошад.

Саъдии бузургвор мефармояд: «Гар зи ишқи Ватан ҳарф мезанӣ, сарбоз шав!».

Луғат:

марз-сарҳад,
бум-замин,
таҳким-мустаҳкам,

амният-бехатарӣ,
асотир-миф, устура, ривоят,
воло-олӣ, баланд.

Савол ва супориш:

1. Мазмуни моддаи 43-юми Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистонро шарҳ диҳед.
2. Кадом муҳофизони Ватан — қаҳрамонони асотирӣ ва воқеиро медонед?
3. Қасди Зарирро кӣ гирифт?
4. Оид ба қаҳрамониҳои ҳамзамони мову Шумо — Аҳмадшоҳи Масъуд чӣ медонед? Чаро ӯро «шерӣ Панҷшер» меноманд?
5. Калимаҳои «сарбоз» ва «камар»-ро бо кадом калимаҳо иваз карда метавонед?
6. Панди Саъдии Шерозро оид ба ҳимояи Ватан азёд кунед.
7. Моддаи 43-юми Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар дафтратон айнан рӯбардор кунед.

Дарсҳои 4-5**ШЕЪРҲО ДАР ВАСФИ ТОҶИКИСТОН****ТОҶИКИСТОН***Шеъри Назри Яздон*

*Заҳми чашм афтид бар руҳсори ту,
Дар ҳавои соф дар ҷӯйбори ту.
Оби сурху зард омад дар ҳаво,
Оби сурху зард андар ҷӯйҳо.*

*Тоҷикистон, Тоҷикистон,
Тоҷикистон, ҷону ҷонон.
Тоҷикистон, беҳтар аз ҷон,
Беҳтар аз ҷониву ҷонон.*

*Тоҷикистон, зиндаам бо бӯйи ту,
Кӯр бодо чашми бад бар сӯйи ту.
Дур бодо оби зарду ранги зард,
Ҷовидон аз рӯйи ту, аз рӯйи ту.*

*Пардаҳои нағмаҳоямро бихон,
Бар барои бекафанҳоям кафан.
Эй гарибони Ватан, овардаам,
Пардаеро аз Ватан дар ҳар сухан.*

*Эй Худо, пайванд кун, бишкастаро,
Ҷамъ кун ҷамъи парешонгаштаро.
Ҷамъи хурди Тоҷикистони маро,
Аз парешонӣ ниғаҳ дор, эй Худо.*

ТОҶИКИСТОН

Ҳақназар Ғоиб

Тоҷикистон!
Ту бузургӣ!
Гарчи дар паҳнои дунё
Қойи ту кӯҳпояҳои танг буд,
Тахту бахти ҷумла фарзандони ту
Кӯҳ буду санг буд,
Лек дар фазлу хирад
Бекарон буданд паҳноҳои ту
Ибтидои ибтидоҳои тамаддун
Буд дар маъвои ту
Гӯиё ки дар қаҳон бори нахуст
Санги чақмоқи тамаддун зад
ба сангистони кӯҳистони ту,
Қаст барқе ҷовидон аз ҷони ту,
3-олами умеди ту армони ту....

УМЕДИ ЭҶЁ

Низом Қосим

Қатра-қатра оқибат дарё шудем,
Зарра-зарра кӯҳи побарҷо шудем.
Сад ҳазорон ман ба ҳам ҷамъ омадем,
То дар ин даҳри парешон мо шудем.
Ҳосили ҳамдасту ҳампой бубин,
Дастии ҳам бигрифтаву барпо шудем,
Меҳри ҳам варзида қад афрохтем,
Қадри ҳам доништа сарболо шудем,
Дастии ҳам бигрифта ҳамчун ҳарфҳо,
Рӯи авроқи Ватан маъно шудем.
Рафт овои дили мо сӯйи ҳам,

Ҳамсадо гаштем, ҳамово шудем.
 Милро аз чашми миллат карда дур,
 Ҳамчу шеъри Рӯдакӣ бино шудем.
 Доруи дарди ҷудой ёфтем,
 Вориси шоистаи Сино шудем.
 Рӯ барои Ҳақ ниҳодем аз дигар,
 Рострав чун сатри Мавлоно шудем.
 Бин ба мо ҳар субҳ чун бар Офтоб,
 Гум нагашта, аз дигар пайдо шудем.
 Мо на хокистар, шудем оташ зи нав,
 Чун самандар мо зи худ эҳё шудем.

Луғат:

маъво – ҷой, мавқеъ,
бекарон- беканор,
санги чақмоқ – санги оташзой,
сайёҳӣ – саёҳат,
масрур – хурсанд, шод,
эҳё – аз нав сабзидан,
авроқ – варақҳо,
самандар – мурғи оташ.

Савол ва супориш:

1. Назри Яздон дар оғози шеъри «Тоҷикистон» аз кадом воқеаҳои Ватан ёдовар шудааст?
2. Ормони ягонаи шоир чист?
3. Кӯҳистон ва сокинони он дар тасвири Ҳақназар Ғоиб чӣ гуна аст?
4. Шоир бузургии Тоҷикистонро дар чӣ мебинад?
5. Низом Қосим дар шеъри «Умеди эҳё» тамоми пешравиҳои Тоҷикистонро дар чӣ мебинад?

Дарсҳои 6-11**КОНСТИТУТСИЯ ВА ПРЕЗИДЕНТИ
МАМЛАКАТИ МО****Дарси 6****САРҚОНУН—ҲУҚҚАТИ
САРНАВИШТСОЗ**

Давлати мустақил давлатеро меноманд, ки дорои рамзҳои давлатӣ, сарҳад, артиш мебошад. Дар баробари ҳамаи ин ҳар як давлат қонуни асосӣ дорад, ки дар он ҳуқуқ ва вазифаҳои шаҳрвандонаш сабт шудаанд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳам китобе ҳаст, ки мо онро «Қонуни бахт», «Бахтнома»

мегӯем, зеро дар ин китоб, ки Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ном дорад, тамоми қонуниятҳои зиндагонии сокинони кишвар сабт шудааст. Бояд ҳар як сокини ҷумҳурӣ Сарқонунро эҳтиром карда, дар доираи арзишҳои он қору фаъолият намояд. Бачаҳои азиз, шумо низ фахр кунед, ки сокини Ҷумҳурии Тоҷикистонед. Вақте ки ба дунё омадед, ба шумо гувоҳнома додаанд, ки он сокини ҷумҳурӣ буданатонро тасдиқ мекунад. Шумо ҳамчун сокини комилҳуқуқи Тоҷикистон бояд ҳуқуқ ва вазифаҳои худро донед. Ҳамаи онҳо дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон сабт шудаанд.

Инро бояд аз хотир набароред, ки Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон 6 ноябри соли 1994 дар раъйпурсии умумихалқӣ қабул карда шуд. 26 сентябри соли 1999 ва июли соли 2003 ба тариқи раъйпурсии умумихалқӣ ба он тағйироту иловаҳо

ворид карда шудаанд. Бинобар ин ҳар сол рӯзи 6 ноябр ҳамчун рӯзи қабули Конституцияи Тоҷикистон ид карда мешавад ва рӯзи истироҳат эълон шудааст.

Бачаҳои донояки ман, Шумо бояд дар хотир дошта бошед, ки:

-Конституция ин рамзи озодӣ ва мустақилияти давлати мо мебошад;

-Конституция ин кафолати озодӣ, шаъну шараф ва ҳуқуқи инсонии ҳар як шаҳрванди Тоҷикистон аст.

Бинобар ин, вақте ки саҳифаи аввали Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистонро мехонем, диламон лабрезии фараҳ ва шодӣ мегардад:

«Мо халқи Тоҷикистон, қисми ҷудонашавандаи ҷомеаи ҷаҳон буда, худро дар назди наслҳои гузашта, ҳозира ва оянда масъул ва вазифадор дониста, таъмини соҳибхитории давлати худ ва рушди камоли онро дарк намуда, озодӣ ва ҳуқуқи шахсро муқаддас шумурда, баробарҳуқуқӣ ва дӯстии тамоми миллату халқиятҳоро эътироф карда, бунёди ҷомеаи адолатпарварро вазифаи худ қарор дода, ҳамин Конституцияро қабул ва эълон менамоем».

Лугат:

артиш-аскар, лашкар, армия.

шаҳрванд-истиқоматкунанда, сокини кишвар, ки соҳиби шиноснома аст.

Савол ва супориш:

1. Конституция ё Сарқонун чӣ гуна китоб аст?
2. Чаро Сарқонунро «Бахтнома» ё «Қонуни бахт» меноманд?
3. Чаро Сарқонунро эҳтиром мекунем?
4. Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон кай қабул шудааст ва кадом вақтҳо ба он тариқи раъйпурсии

- умумихалқӣ тағйироту иловаҳо дохил карда шуданд?*
5. *Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон бо кадом ҷумла оғоз меёбад? Онро азёд кунед.*
 6. *Шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон киро мегӯянд?*
 7. *Калимаҳои «шаҳрванд», «артиш», «раъйпурсӣ»-ро боз дар кадом шаклҳо гуфта метавонед?*

Дарсҳои 7-8

ҲУҚУҚ ВА ВАЗИФАҲОИ МАН ДАР КОНСТИТУТСИЯ

Конститутсия санади таърихиву муқаддасест, ки тамоми муносибатҳои муҳимтарини ҷомеаро ба танзим дароварда, асоси ҳуқуқии ҳар як давлатро муайян мекунад ва ҳуҷҷати сафарбаркунандаи тамоми мардум баҳри ободии кишвар мебошад.

Конститутсияи Тоҷикистон низ пеш аз ҳама ҳуқуқу озодиҳои инсонро кафолат медиҳад ва ҳуҷҷати ифодакунандаи мақсаду орзуи тамоми халқи Тоҷикистон мебошад. Конститутсия инсонро арзиши олии эътироф намуда, озодӣ ва ҳуқуқи шахсро муқаддас эълон кардааст. Дар моддаи 5 таъкид шудааст, ки инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои он арзиши олии дошта, ҳаёт, қадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои инсон ва шаҳрвандро давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд.

Дар моддаи 6 қайд гардидааст, ки дар Тоҷикистон халқ баёнғари соҳибхитиёрӣ ва сарчашмаи ягонаи ҳокимияти давлатӣ буда, онро бевосита ё ба воситаи вакилони худ амалӣ мегардонад.

Мувофиқи Конститутсия бояд давлат ба ҷомеа ва одамон хизмат намояд ва барои беҳтар намудани аҳволи иҷтимоии шаҳрвандон шароити мусоид фароҳам оварад.

Конститутсияи Тоҷикистон бори нахуст муайян кард, ки шаҳрванди Тоҷикистон дар хориҷа низ таҳти ҳимояи давлат қарор

дорад ва ӯро ба давлати хориҷӣ супурдан мумкин нест.

Дар назди қонун ва суд мувофиқи Конститутсия ҳама, хоҳ зан бошаду хоҳ мард, баробаранд. Давлат ба ҳар кас, қатъи назар аз миллат, нажод, ҷинс, забон, эътиқоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ, таҳсил ва молу мулк ҳуқуқу озодиро кафолат медиҳад. Конститутсия ба ҳар кас ҳаққи зиндагӣ дода, аз номи давлат дахлнопазирии шахсро кафолатнок гардонид. Инчунин Конститутсия маҳрамона мукотиба кардан, сӯҳбати телефонӣ, ҳуқуқ ба мусофират, интихоби озоди маҳалли зист, тарки ҷумҳурӣ ва бозгашт ба он, мустақилона муайян кардани муносибат ба дин, иштирок дар расму оинҳои динӣ, ширкати бевосита ва бавоситаро дар ҳаёти сиёсӣ ва идоракунии давлатӣ, хизмати давлатӣ, иштирок дар раъйпурсӣ, интихоб намудан, интихоб шудан, муттаҳид шудан, иштирок дар ташкили ҳизбҳои сиёсӣ, иттифоқҳои касаба, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, раҳпаймоии осоиштаро мустаҳкам намуд. Ба ҳар кас озодии суҳан, нашр, ҳуқуқи истифодаи воситаҳои ахборро кафолат дода, таъқиб барои танқидро манъ кард.

Сарқонун ба ҳар кас ҳуқуқи соҳибӣ ба моликият ва меросро дода, муайян намуд, ки ҳеч кас ҳақ надорад ҳуқуқи шахсро ба моликият бекор ва маҳдуд кунад ё молу мулки шахсро барои эҳтиёҷи ҷамъият муҳолифи қонун ва бе розигии соҳиби он гирад.

Инчунин Конститутсия оила, модару кӯдак, кӯдакони ятим ва маъҷубро таҳти ҳимоя ва ғамхорӣ махсуси давлат қарор дода, ба ҳар кас ҳуқуқ ба меҳнат, интихоби касбу кор, ҳифзи меҳнат, ҳимояи иҷтимоӣ, манзил, истироҳат, ҳифзи саломатӣ, иштирок дар ҳаёти фарҳангӣ, эҷодӣ, бадеӣ, илмӣ, техникӣ, моликияти зеҳнӣ ва таҳсил дод.

Ҳамзамон Сарқонун дар баробари додани ҳуқуқҳои васеъ шахсро вазифадор намуд, ки Конститутсия ва қонунҳоро риоя кунад, ҳуқуқ, озодӣ ва шаъну шарафи дигаронро эҳтиром намояд.

Конститутсияи Тоҷикистон шахсутун ва шиносномаи давлат буда,

санади тақдирсоз ва таъинкунандаи сарнавишти мардуми Тоҷикистон аст. Ба мо зарур аст, ки ҳар як калима ва сатри Конститутсияро азизу муқаддас донем ва бо истифода аз он дар пойдории давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ, ягона, иқтимоӣ ва соҳибистиқлоли Тоҷикистон ҳиссагузор бошем.

Савол ва супориш:

1. *Ҳуқуқ ва вазифаҳои инсон дар Конститутсияи Тоҷикистон чӣ гуна инъикос ёфтаанд?*
2. *Дар Конститутсия муқаддас эълон шудани озодӣ ва ҳуқуқҳои инсон чӣ маънӣ дорад?*
3. *Шаҳрванди Тоҷикистон дар хориҷа низ таҳти ҳимояи давлат аст ё не?*
4. *Кадам ҳуқуқҳои ҳудро медонед?*
5. *Муносибати Конститутсия ба оила, модару кӯдак чӣ гуна аст?*
6. *Кадам вазифаҳои ҳудро медонед?*
7. *Муқаддасоти Конститутсия дар чӣ зоҳир мегардад?*
8. *Шеърӣ зеринро аз ёд кунед ва ба он сарлавҳаи мувофиқ гузоред:*

*Ба қонуни ҳақиқат месароям, то забон дорам,
Ба зидди душманонаш мебароям, то ки қон дорам.
Ватан дорад чунин қонун, ки бо вай фахрҳо карда,
Ҳамегӯяд, ки қонуни ягона дар ҷаҳон дорам...*

(Мирсаид Миршакар)

Дарсҳои 9-10

НАҶОТБАХШИ МИЛЛАТ

Мегӯянд, давлатдорӣ лаҳчаи оташ аст, ки рӯи каф мегиреду онро бояд ба манзил расонед, то ҳам мурод ҳосил шаваду ҳам кафи дастатон насӯзад. Соли 1992 чун роҳбарии кишварро ба дасти Э.Ш.Раҳмонов доданд, гӯё дар кафи дасташ лаҳчаи оташро гузоштанд, зеро миллати тоҷик дар ҳолати нестшавӣ буд. Тамоми мулкҳо камондорон идора мекарданд. Мансабдорон ҳама гӯшаи орому тинҷ меҷустанд. Ҳамсафаре, роҳбаре, шахси сарсупурдаи миллатро ёфтани душвор буд. Вале ӯ хоҳару бародарони ҳамфикру ҳамдил ва далеру ғаюрро ба атрофаш ҳам намуда, барои татбиқи нақшаву ниятҳо ва

ормонҳои беҳсозандаи рӯзгори мардуми баҳоргумкарда талош варзид. Батадриҷ андешаҳои вусъатободӣ, созандагӣю бунёдкорӣ ҷойи яъсу ноумедихоро мегирифт. Он нукта ӯро азоб меод, ки баъзе душманони беруна ҷанги шаҳрвандиро асос намуда, тоҷиконро на аз наҷоди ориёӣ, балки аз қавми омехтаи юнонӣю турку араб медонистанд. Ин масъала ӯро ба омӯзиши ҷиддии таърихи Ватан кашид. Зиндагиномаи мардуми тоҷикро пур аз саҳифаҳои рангини ҷоннисориҳову худфидоӣҳо дар сангарҳои ватанхоӣ дарёфт. ӯро ба андешае овард, ки ҷавонмардони тоҷик дар майдони мубориза ҳамеша мард будаанд, ҳилла ва фиребу найрангро намедонистаанд. Онҳо ҳама бурду бохтро аз худ медедаанд. Агар шикаст меҳӯрданд,

иллатро аз хориҷи кишвар намекофтаанд. Гоҳо ба ҳам дарафтанд ҳам, оқибат ҳисси амиқи худогоҳию хештаншиносӣ онҳоро ба сари сулҳу салоҳ ва афви гуноҳҳои якдигар меовард. Ин хулосаи дуруст ӯро ба сӯи хатми ҷанг ҳидоят мекард. Вале ҳалли масъалаи дигар пеш омад: бадхоҳони дохиливу хориҷии миллати тоҷик дар тамоми ҷаҳон ҷор мезаданд, ки раиси Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистонро вакилони дастнигар интихоб кардаанд, на мардум. Бинобар ин интихоботи Президенти мамлакатро эълон намуд. Мардум аз миёни довталабони ин мансаб ӯро пазируфтанд. Ин ба вай мадор бахшид. Аз пайи хомӯш сохтани оташи ҷанг шуд. Азбаски халқ пуштибонаш буду нияташ соф, аз сафари нахустинаш аз Хосдеҳи Афғонистон паёми сулҳу сафоро овард. Садои даҳшатангези тир дар сарзамини тоҷикон хомӯш гардид. Хираду анъанаи ҷангбездорӣ сулҳсолорӣ мардуми тоҷик ғолиб омад ва созишномаи сулҳу суботи кишвар 27 июни соли 1997 ба имзо расид.

Э.Ш.Раҳмонов ҳамон вақт ҳадиси суботбахшERO ба забон оварда буд: «То даме, ки охири гурезаро аз дари ғарибӣ ба хоки муқаддаси Тоҷикистон бознагардонам, осуда нахоҳам буд». Ӯ ба савганди худ вафо кард ва фирориёни Ватан чун мурғакони пазмони лонаву макон ба сарзамини аҷдодиашон баргаштанд ва ба кори ободиву созандагӣ пайвастанд. Сулҳу ваҳдат ва оромиву осудагӣ Тоҷикистонро ба роҳи бунёдкорӣ, пешрафт ва тараққиёт бурд.

Э.Ш.Раҳмонов мефахрад, ки Тоҷикистони азиз паҳновар, ганҷовар ва мардпарвар аст. Рӯҳбаланд аз қуллаҳои сар ба афлоки Ватан, аз оби зулоли чашмасорону рӯдхонаҳои чун шири модар сафед мегардад. Имони комил дорад, ки хоки Тоҷикистон нӯшдорусту боди Тоҷикистон малҳам, оби Тоҷикистон ширинтар аз шаҳду қанд аст, оташи Тоҷикистон зиндагиафрӯз аст.

Дар айни замон маромномаи ҷовидонаи ватанхоҳонаи Президенти мамлакат, Ҷаноби Олӣ Эмомалӣ Шарифович Раҳмонов аз он иборат аст, ки:

-то хонаи ҳар як тоҷику тоҷикистонӣ аз барқи Роғуну Сангтӯда саршори нур набошад,

- то нақби Истиқлол дарбеҳи кандаи пирохани тани миллатро ба ҳам надӯзад,
- то манбаъҳои бешумори дастнахӯрдаи кишвар шурӯъ ба истихроҷ накунад,
- то мардуми бебизоат сармояи кофии харҷи рӯзгор наёбанд,
- то раҳи манзили тоҷик ба олам напайвандад,
- то паҳлуҳои дӯстии байни мулки мову кишвари афғон занги фироқу ҷудоиро назудояд,
- то қадру манзалати тамаддуни ориёиро бар мӯҳри худ наоварад, нафасе фориг наметавонад нишаст.

Лугат:

ҳадис-сухан,
суботбахш-пайдоркунанда,
малҳам-дору, дармон,
истихроҷ-истеҳсол,
шаҳд-асал,
зудояд-равонад, бишӯяд.

Савол ва супориш:

1. Чаро давлатдориро «лаҳчаи оташ» номидаанд?
2. Вақте ки Э.Ш.Раҳмонов ба сари ҳокимият омад, вазъи кишвар чӣ гуна буд?
3. Корро аз чӣ оғоз намуд?
4. Кадом масъала ӯро ба омӯзиши ҷиддии таърихи Ватан ҳидоят намуд?
5. Сафари Президент ба Хосдеҳи Афғонистон чӣ дод?
6. Рӯзи Ваҳдати миллӣ кай ҷашн гирифта мешавад?
7. Сулҳу оштӣ чӣ ба бор овард?
8. Ифтихори мо аз кадом боигариҳои Ватан аст?
9. Маромномаи Президент аз кадом масъалаҳо иборат аст? Оё онҳо иҷрошавандаанд?

Дарси 11

ПРЕЗИДЕНТ ВА БАЧАӢО

Садоқати ўро, муҳаббати ўро кўдакон низ эҳсос кардаанд ва дўсташ медоранд. Дар дили кўдак ҳеҷ кас бо дурӯғ, бо фиреб роҳ наёфта. Дили кўдак чун оина бисёр софу рӯшан аст ва он кас дар дилаш роҳ меёбад, ки чун худӣ ў соф, пок, дур аз кибру ғурур, бо меҳру муҳаббат ва самимият бошад.

Ҳеҷ сарвари давлате, ҳеҷ президенти чун Сарвари давлати мо, чун Президенти мо ба дараҷаи бисёр оли кўдаконро дўст намедорад. Ҳамаи кўдакон бовар доранд, ки як рӯз Президент дар алоҳидагӣ бо онҳо вомехӯрад. Дасти онҳоро бо муҳаббат мегирад, мефишорад, онҳоро бо меҳри зиёд мебӯсад, қандашон медиҳад ва аҳволашонро мепурсад, шеърҳои азёднамудашонро бо мароқ гӯш мекунад. Охир, ҳар кадоми онҳо ин амали неки Сарвари давлаташонро борҳо аз оинаи нилгун дидаанд ва ҳеҷ кас ҳам наметавонад ин муҳаббати